

Historie meteorologických měření a pozorování v oblasti Jeseníků

Český
hydrometeorologický
ústav

Miroslav Řepka, Pavel Lipina, Veronika Šustková Český hydrometeorologický ústav, pobočka Ostrava, K Myslivně 3/2182, 708 00 Ostrava-Poruba, miroslav.repka@chmi.cz

Nejstarší známá zmínka o meteorologických pozorováních v naší zájmové oblasti je z roku 1816 z Frývaldova (dnešní město Jeseník) , k dispozici jsou však jen měsíční úhrny srážek. V letech 1840 až 1845 pozoroval počasi v Karlově Studánce Dr. Heinisch. Zakládání meteorologických stanic bylo vázáno na vznik různých přírodopisných spolků a organizací. K většímu rozvoji meteorologické staniční sítě na severní Moravě, přispělo až založení Přírodopisného spolku v roce 1861 v Brně Johanem Gregorem Mendelem. Výsledkem aktivit tohoto spolku byl mimo jiné vznik meteorologické stanice v Šumperku v roce 1865. Z tohoto roku má datový fond ČHMÚ také nejstarší dochovaný měsíční výkaz pozorování s denními daty. Tlakoměr a teploměr byl umístěn v prvním patře domu v centru města (Tržní náměstí, dnes Mírové náměstí), kde bydlel lékárník pan Josef Paul. Měřil teplotu vzduchu, směr a rychlost větru, atmosférický tlak, úhm srážek, výšku sněhové pokrývky a pozoroval oblačnost. Pozorování a měření bylo prováděno v tehdy obvyklých termínech 6, 14 a 22 hodin.

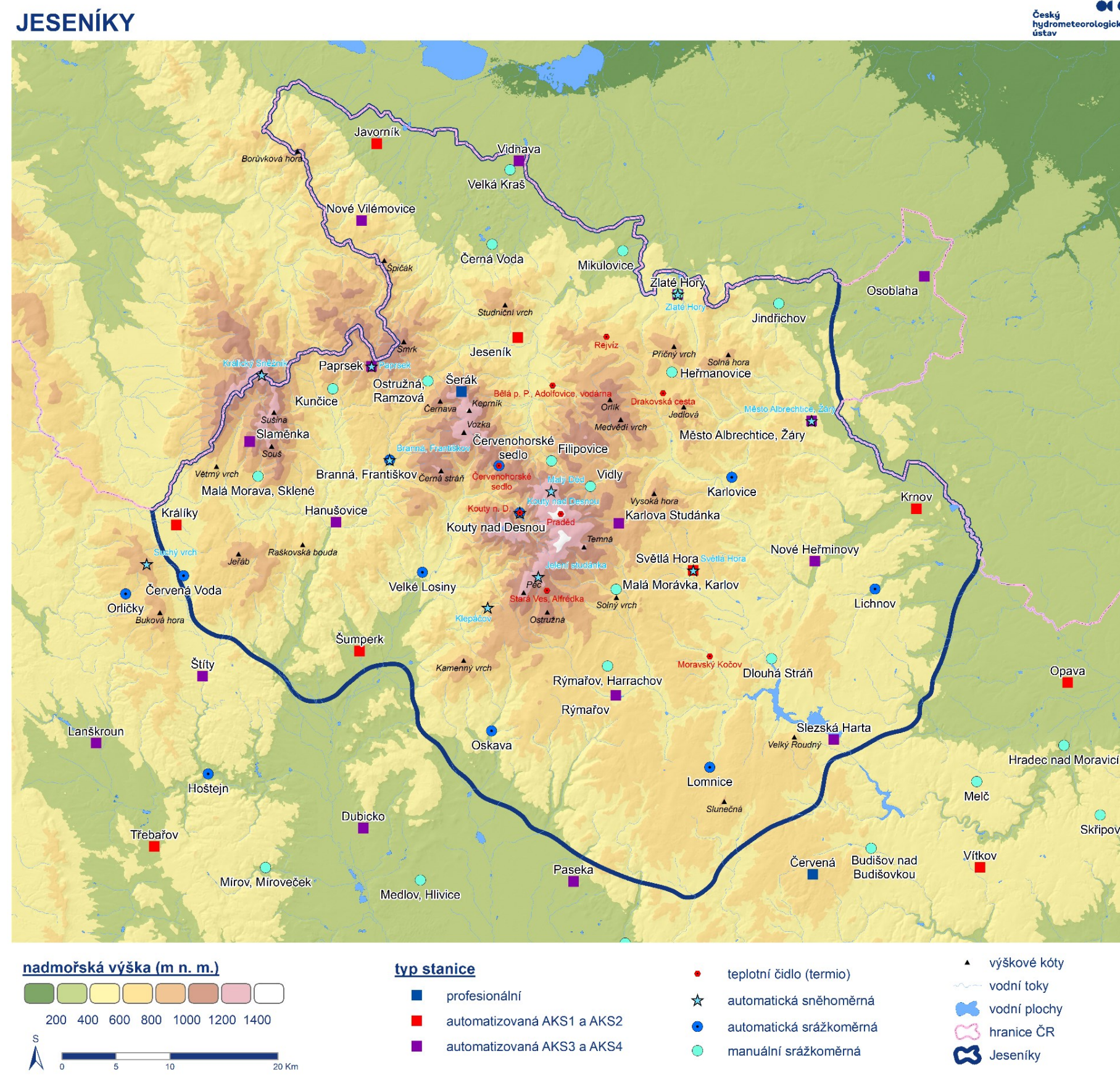
Meteorologische Beobachtungs-Station <i>M. Schindler 1855 n. 2-28</i>												
Jahr 1865			Beobachter <i>Josef Paul</i>									
Monat <i>Januar</i>			Februar			März			April			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag	Thermometer Temperatur Barometer Windrichtung Windstärke Niederschlag
						300" (oder 300' in 10")			nach Rönneberg			
1	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
2	17.6	15.9	16.0	16.3	16.2	15.3	15.3	15.2	15.2	15.2	15.2	15.2
3	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
4	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
5	17.6	15.9	16.0	16.3	16.2	15.3	15.3	15.2	15.2	15.2	15.2	15.2
6	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
7	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
8	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
9	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
10	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
11	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
12	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
13	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
14	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
15	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
16	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
17	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
18	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
19	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
20	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
21	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
22	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
23	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
24	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
25	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
26	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
27	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
28	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
29	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0
30	16.3	15.2	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0

Nejstarší dochovaný výkaz meteorologických pozorování z oblasti Jeseníků v datovém fondu ČHMÚ z ledna 1865, ze stanice Šumperk

Současná automatizovaná klimatologická stanice Šumperk, umístění v areálu firmy Agritec (foto Miroslav Řepka, 2023).

Druhá světová válka byla opět příčinou významného poklesu stanic. Velkého rozvoje se staniční síť dočkala po zřízení Hydrometeorologického ústavu v roce 1954. Největšího počtu stanic bylo dosaženo v 70. letech 20. století, a po optimalizaci v roce 1980 se počet stanic víceméně ustálil až do současnosti, od roku 2010 však rostl podíl stanic klimatologických na celkovém počtu. V současnosti je v provozu nejvýše položená profesionální meteorologická stanice na Šeráku (1328 m n.m.), 17 automatizovaných klimatologických stanic, 9 stanic s automatickým srážkoměrem a 14 manuálních srážkoměrných stanic.

Meteorologická staniční síť v oblasti Jeseníků v současnosti (autor mapy V. Šustková)

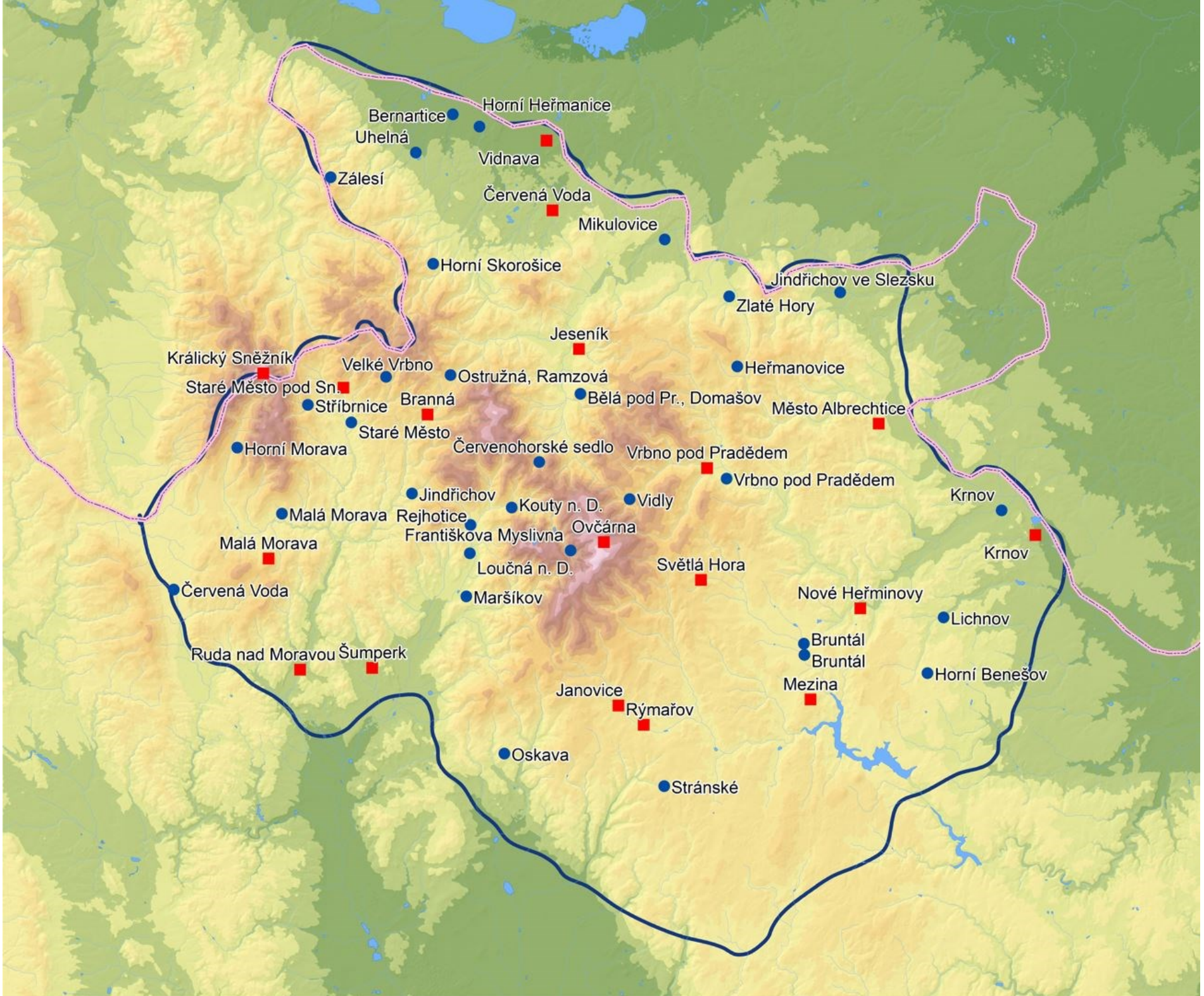
p.č.	příjmení	jméno	stanice	typ	počátek		konec		počet let
					měsíc	rok	měsíc	rok	
1	Haltmar	Linhart	Staré Město-Kunčice	KLIMA, SRA	4	1961	1	2024	62,8
2	Komárek	Miloslav	Vidly	SRA	9	1966		dosud	57,7
3	Janotová	Jana	Světlá Hora	KLIMA	5	1970		dosud	53,7
4	Wozdenko	Jan	Oskava, Bedřichov	SRA	12	1952	12	2004	52,1
5	Myška	Bohumil	Malá Morávka-Karlo	SRA	4	1964	4	2015	51,1
6	Kupča	Antonín	Karlovice	SRA	3	1958	4	2005	47,2
7	Jung	Josef	Zálesí u Javorníka (Valdek)	KLIMA	10	1889	10	1936	47,1
8	Kolbová	Františka	Ramzová	SRA	5	1978		dosud	45,6
9	Paul	Josef	Šumperk	KLIMA	1	1865	12	1908	44
10	Sedláčková	Jaroslava	Heřmanovice	SRA	12	1971	3	2010	38,3
11	Škrabal	Petr	Vidnava	SRA	9	1979	10	2017	38,2
12	Šebek	Bohumil	V. Morava, M. Morava-Sklené	SRA	5	1966	10	2003	37,5
13	Šplichalovi	Antonín, Mari	Šumperk	KLIMA	5	1952	9	1989	37,4
14	Car	Ivan	M. Albrechtice-Žáry	KLIMA	4	1956	2	1993	36,9
15	Novotná	Anna	Ruda nad Moravou	SRA	7	1973	12	2008	35,5

Nejdéle sloužící dobrovolní pozorovatelé v oblasti Jeseníků

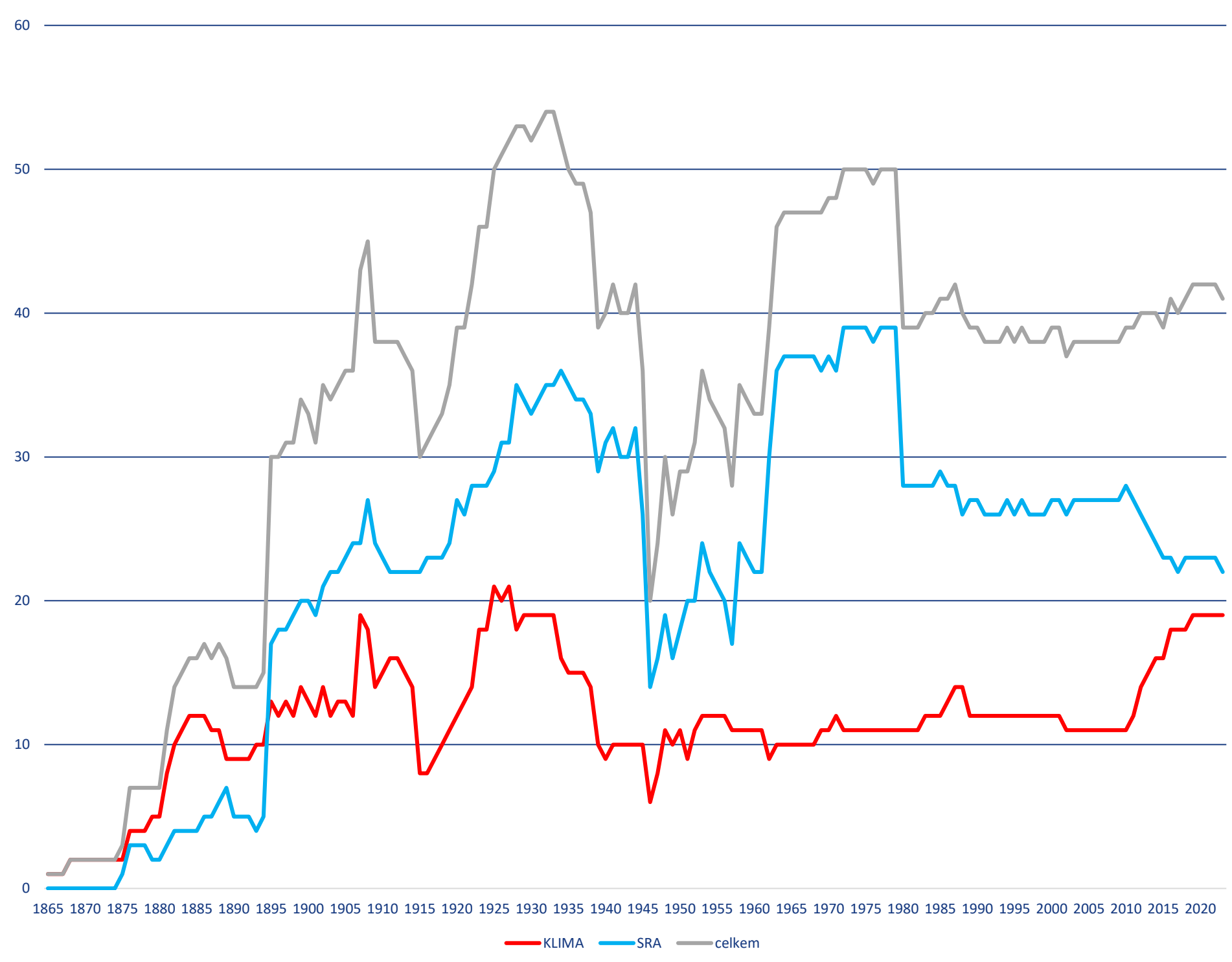

Po zrušení profesionální meteorologické stanice Praděd (1490 m n. m.) v roce 1997 (foto vlevo, archiv ČHMÚ, 1955) byla od roku 2004 zřízena v nadmořské výšce 1328 m profesionální meteorologická stanice Šerák (foto vpravo, Miroslav Řepka, 2023).

Větší nárůst počtu meteorologických stanic nastal v roce 1895 (13 nových stanic v Jeseníkách) jako důsledek zřízení C. k. ústřední hydrografické kanceláře při Ministerstvu vnitra ve Vídni. Na konci 19. století tak bylo v provozu již několik desítek stanic. K poklesu počtu stanic došlo během první světové války, ale po jejím skončení a po vzniku Československa byl založen Státní ústav meteorologický, díky kterému byla výrazně rozšířena meteorologická staniční síť, a to nejen v nižších polohách, ale začaly se zakládat stanice také ve vrcholových oblastech (Králickém Sněžník, Ověčárna. V letech 1932 až 1933 dosáhla oblast Jeseníků nejvyššího počtu meteorologických stanic v historii (54).

Staniční síť v oblasti Jeseníků v roce 1933 s nejvyšším počtem stanic v historii (autor mapy Veronika Šustková a Miroslav Řepka).

Počet meteorologických stanic v jednotlivých letech v oblasti Jeseníků

Český hydrometeorologický ústav v oblasti Jeseníků spolupracuje a využívá data mnoha organizací, nebo meteorologických nadšenců. Mezi ty hlavní patří Podniky Povodí Odry a Moravy, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i. (VÚLHM), Horská služba, IMGW PIB (Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Panstwowy Instytut Badawczy), Pan Martin Balík a Jan Švarc. V jednání jsme s Masarykovou univerzitou ke stanici Vysoká hole a s VULHM na zpřístupnění dalších lokalit. Jsme velmi rádi i za tato data, neboť nemůžeme měřit všude, kde bychom potřebovali a každé kvalitně měřené místo je velmi důležité k poznání klimatu území, nebo ke zjištění možný extrémů, jak se ukázalo v době povodní v září 2024. Děkujeme rovněž vedení CHKO Jeseníky za vstřícnost při zřízení nových sněhoměrných stanic na Malém Dědu a pod Jelení Studánkou.

Sněhoměrná stanice ČHMÚ Pod Jelení Studánkou (instalace v červnu 2024

Automatická meteorologická stanice pana Martina Balíka a ČHMÚ na Kr. Sněžníku

Historický přehled doby trvání meteorologických stanic ČHMÚ v oblasti Jeseníků (podtržené názvy jsou stanice měřící v současnosti).